

Aglomerace (z lat. *agglomerare* – shlukovat se) Urbanizovaná část krajiny tvořená → jádrovým městem a → zázemím. Zázemí je tvořeno aglomerovanými (propojenými) obcemi s intenzivními obousměrnými vztahy s jádrem. Hranice mezi jádrem a zázemím i hranice aglomerace samotné je obtížné vymezit. Aglomerace s více jádry se nazývají konurbace (con urbs – souměsti). Aglomerace je jiné označení pro → metropolitní region.

Architektonická studie Základní koncept, který obsahuje především půdorys s rozměry navrhované stavby, popis místností a různé pohledy, nejlépe trojrozměrně. Je vhodná zejména pro nové významné stavby většího rozsahu (např. sportovní centra, kancelářské budovy apod.).

Bike and Ride Propojení veřejné dopravy s možností využití jízdního kola. V první řadě se jedná o místa pro bezpečné uschování kol při přestupu na veřejnou dopravu (často vlakové zastávky v příměstské zóně). V druhé řadě jde o úpravu veřejných dopravních prostředků tak, aby bylo možné v nich přepravovat pasážery i s kolem.

Biocentrum Část krajiny, která umožňuje dlouhodobou existenci přirozených živočišných a rostlinných společenstev.

Biodiverzita Rozmanitost organismů a jejich prostředí v určitém území. Zahrnuje rozmanitost druhů (rostlin, živočichů, mikroorganismů), ale i jejich genů a → ekosystémů. Ochrana biodiverzity je důležitá nejen pro správné fungování ekosystémů, ale je také morální povinností člověka. Celou řadu druhů lidí navíc využívají v lékařství či potravinářství, přičemž možnosti využití mnoha organismů nejsou dosud plně prozkoumané.

Bikoridor Liniový prvek v krajině umožňující migraci organismů mezi → biocentry. Vlivem suburbanizace dochází často k přerušování bikoridorů a znemožnění migrace.

Biota Soubor organismů v určitém prostředí (odlišnou biotu nalezneme v lese a odlišnou v městském území).

Biotop Prostedí konkrétního organismu (např. les pro datla, město pro potkana).

Bonita půdy Hodnota půdy pro zemědělskou rostlinnou výrobu, příp. lesnickou výrobu, která zahrnuje jak produkční schopnost půd, tak jejich využitelnost a zpracovatelnost.

Brownfields Opuštěné a nevyužívané průmyslové, dopravní, zemědělské nebo obchodní nemovitosti (budovy a území), jejichž revitalizaci a rozvoj často komplikuje kontaminace životního prostředí. Brownfields mohou být například bývalé sklady, továrny, nádraží, překladiště, přístavy a letiště.

Citadela Lokalita, ve které se soustřeďují příjmově silné skupiny obyvatel s vyšším → sociálním statutem. Bydlení v citadele je vyjádřením bohatství a společenského postavení. Citadely mají často formu → uzavřené komunity.

Dekonzentrace Stěhování (přemísťování) funkcí nebo konkrétních firem a obyvatel mimo centra → jádrových měst nebo obecněji ven z center osídlení. Suburbanizaci můžeme chápat jako součást decentralizačních a dekoncentračních procesů.

Denní městský systém Širší území města, v němž je každodenní život obyvatel → zázemí (pohyb za prací, službami i ostatní cesty) úzce provázan na → jádrové město. Denní městský systém je vymezen jako území, ze kterého významná část obyvatel každodenně dojíždí do jádra nebo jiných částí → aglomerace. V současnosti roste význam cest za prací, službami i zábavou z jádrového města do zázemí.

Deurbanizace Útěk z měst poprvé popsán v USA jako růst nemetropolitních oblastí. Je chápán především jako odliv obyvatelstva z → metropolitních areálů do venkovských oblastí zejména z environmentálních důvodů.

Developer Organizuje a řídí rozvojové projekty nové výstavby s cílem prodat či pronajmout hotovou nemovitost.

Disturbance Vnější náhlé nebo opakované narušení prostředí (např. požár, povodeň, pojezd stavební techniky, stavební práce apod.). Charakter disturbance, její intenzita, frekvence a načasování ovlivňují druhové složení organismů, které žijí v území.

Diverzita krajiny Rozmanitost krajinných složek. Střídají-li se v krajině louky, pole, lesy, vodní plochy, vodní toky a skály, pak je diverzita této krajiny vyšší než krajiny s širými lány nebo zarostlými lesy.

Dojíždka a vyjíždka Představují hlavní vyjádření vztahu mezi aglomerovanými obcemi a → jádrovým městem. Jsou důsledkem → prostorových neshod v lokalizaci bydlení,

práce a služeb. Zvýšená dojíždka ze → suburbií do jádrových měst za prací a do škol, vyjíždění do okrajových komerčních center a další formy prostorové mobility uvnitř → aglomerace jsou typickým projevem → suburbanizace.

Dotčené orgány státní správy (DOSS) Orgány, jimž zvláštní předpisy uvedené ve → stavebním zákoně svěřují ochranu veřejných zájmů v řízeních probíhajících v režimu stavebního zákona a které se musí vyjadřovat k připravované územně plánovací dokumentaci.

Druhy časných sukcesních stádií Druhy organismů, které osidlují stanoviště těsně po → disturbanci. Na stavebních parcelách se často setkáme s merlíkem, lebedou, pelyňkem aj.

Druhy okrajů Druhy organismů vyskytující se na okrajích dvou různých společenstev. Takové druhy často nalezneme i v městských územích.

Druhy vnitřního prostředí Druhy organismů, které vyžadují ke své existenci relativně stabilní podmínky (lesní druhy, luční druhy). Tyto druhy vlivem → fragmentace krajiny často mizí, neboť se jim zmenšuje prostor, v němž mohou žít.

Edge city Suburbium (sídló v → zázemí → jádrového města) se znaky soběstačného města. V edge cities, městečkách na okraji → aglomerace, se soustřeďují služby a více pracovních příležitostí než ekonomicky aktivních obyvatel. Edge cities představují centra → dojíždky s nízkou ekonomickou závislostí na jádrovém městě.

EIA (Environmental Impact Assessment) Legislativní procedura posuzování dopadů na životní prostředí připravovaných staveb či jiných záměrů.

Ekologická stabilita Schopnost → ekosystému přetrvávat i za působení rušivého vlivu a spontánně se navrátit do výchozího stavu po odeznění rušivého působení.

Ekosystém Soubor organismů v určitém území spolu s neživým prostředím (vzduch, voda, půda, atd.), kde dochází k výměně látek a energie. Ekosystémem je např. les či rybník.

Exkluze / vyloučení Vyčleňování jedinců či skupin obyvatel z různých oblastí společnosti. Sociální exkluze se nejčastěji vztahuje k vyloučení z trvalého zaměstnání. Úzce souvisí s prostorovou exkluzí, tedy vyloučením vzhledem k dostupnosti základních funkcí (např.

zaměstnání, vzdělání, služby denní potřeby, lékařské péče). Viz také → segregace.

Fragmentace krajiny Rozčleňování větších ploch do menších celků (např. les je protnut dálnicí, louka je rozparcelována a zastavěna atd.). Fragmentace negativně ovlivňuje migraci druhů v krajině a mění podmínky existence organismů.

Gated community → Uzavřená komunita.

Geodiverzita Zahrnuje rozmanitost neživého prostředí, tj. rozmanitost geologickou, půdní, reliéfovou, klimatickou, hydrologickou.

Greenfields Dosud → nezastavěné území, které je využíváno jako zemědělská půda nebo přírodní plocha a je určeno pro novou výstavbu. Nachází se mimo → kompaktní zástavbu na okrajích měst.

Intenzita dopravy Ukazatel vyjadřující celkový počet vozů, které projedou v obou směrech po dané komunikaci během 24 hodin. V případě podrobnějších studií je možné vypočítat intenzitu dopravy ve specifických denních dobách, například pro ranní dopravní špičku apod.

Intravilán Souhrnné označení pro → zastavěné území obce a plochy určené k zastavění.

Introdukce Zavlečení druhu mimo jeho přirozený areál záměrnou nebo nezáměrnou lidskou činností. Pro okrasu byl na území ČR záměrně dovezen bolševník velkolepý, s osivem obilí se na území ČR nezáměrně dostala celá řada polních plevelů, např. chrpa.

Invazní druh → Nepůvodní druh, který se nekontrolovaně šíří a vytlačuje druhy původní (např. bolševník velkolepý).

Investor Aktér, který vkládá vlastní finanční prostředky do rozvojových projektů především za účelem zisku.

Jádrové město Označení pro jádro → aglomerace, ze kterého se při probíhajícímu procesu → suburbanizace → dekoncentruje (vystěhovává) obyvatelstvo a aktivity do → zázemí. Jádrové město je zdrojem suburbanizačních pohybů, zázemí je jejich cílem.

Katastrální území (katastr) Technická územní jednotka, kterou tvoří místopisně uzavřený a společně evidovaný soubor nemovitostí. Katastr je zpravidla totožný s územím obce, která však může být složena i z více katastrálních území.

Kiss and Ride Místa v blízkosti důležitých do-

pravních uzlů (nádraží, letišť, stanic MHD), která nejsou určena k parkování, ale slouží pouze k krátkodobému zastavení osobního automobilu, aby mohli spolucestující přestoupit na prostředky hromadné dopravy.

Kolaudační rozhodnutí Výsledek kolaudačního řízení, kterým se povoluje užívání stavby k určenému účelu. Je-li to zapotřebí, stanoví se jím podmínky pro užívání stavby.

Komerční suburbanizace Proces přesunu komerčních aktivit (obchod, administrativa, výroba, skladování, zábava) z → jádra do → zázemí měst. Nejčastější forma obecněji chápaného pojmu nerezidenční suburbanizace, který zahrnuje také přesun nekomerčních funkcí (např. školy, úřady, muzea).

Kompaktní město / zástavba Souvisle zastavěné území města.

Konektivita Vyjadřuje propojenost krajinných složek. Vlivem → fragmentace krajiny způsobené → suburbanizací dochází ke změně konektivity.

Kontrolní prohlídka staveb Provádí ji → stavební úřad a zjišťuje zejména dodržení podmínek → územního nebo stavebního rozhodnutí týkajícího se stavby nebo pozemků. Kontroluje zejména technické parametry stavby, zda není stavba využívána k jinému účelu či zda stavebník splnil náležitosti dané zákonem. Je-li to nutné, stavební úřad následně nařídí odstranění nedostatků, přičemž může naříditi i zbourání nevyhovujících částí stavby.

Krajinná matrice Plošně převládající, nejvíce zastoupený a prostorově nejpropojenější typ krajinné složky, který hraje dominantní roli ve fungování krajiny (v zemědělské krajině to jsou pole, v lesní krajině lesy). Vlivem → (sub)urbanizace se může zcela změnit krajinná matrice. Tam, kde byla dříve zemědělská krajina, jsou dnes průmyslové komplexy apod.

Krajinné koridory Liniové prvky v krajině, které plní specifickou funkci (např. vodní tok, silnice).

Krajinné plošky Nelineární část povrchu, která se vzhledem nápadně odlišuje od okolí (např. remízek uprostřed polí, rybník).

Krajinný ráz Přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti.

Krajinný typ Vnitřně homogenní opakovatelná krajinná jednotka.

Kvalita života Podmínky života jednotlivců a skupin v určitém území. Zahrnuje jak pocit sociální a duševní pohody lidí, tak měřitelné ukazatele prostředí (znečištění, kvalita zástavby, vybavenost apod.).

Limity využití území Limity se stanovují nástroji → územního plánování a omezují, vylučují, případně podmiňují umísťování staveb a využití území. Nejčastěji se stanovují pro zatížení území z hlediska ochrany složek životního prostředí a zachování → ekologické stability.

Město Středisko, které zabezpečuje vybrané funkce (správu, vyšší služby, dopravu apod.) pro vlastní širší → zázemí. Městské prostředí lze v současnosti jen obtížně ohraničit od venkovského a v různých kontextech lze alternativně používat vymezení kompaktně → zastavěného území, administrativního území nebo území → metropolitního regionu.

Metropolitní region / areál Alternativní termín pro → aglomeraci používaný především v americké statistice.

Metropolizace Proces formování → metropolitních regionů, který probíhá v pozdějších stádiích → urbanizace. Pro metropolizaci je typické vytváření mnohostranných vazeb mezi → jádrovým městem a → zázemím a zintenzivnění toků uvnitř metropolitního regionu.

Mozaikovitost Vyjadřuje stupeň rozčlenění krajiny, je mírou množství → krajinných plošek, např. Třeboňsko je více mozaikovitě než Haná.

Nepůvodní (introdukovaný) druh Druh zavlečený náhodně (např. rostliny při přepravě osiva obilí, hlodavci s lodní dopravou) či záměrně (např. jako okrasné rostliny, pro lov, chov) mimo svoje přirozené místo výskytu.

Nezastavěné území → Zastavěné a nezastavěné území.

Nezastavitelné území → Zastavitelné a nezastavitelné území.

Občanská participace Zapojení občanů do řešení věcí veřejných nezávisle na státu a ekonomické sféře (např. řešení problémů uvnitř obce). Občanská participace může (ale nemusí) být institucionalizována ve formě občanských sdružení či neziskových organizací. Podmnožinou je politická participace.

Paměť krajiny Schopnost krajiny uchovávat a regenerovat základní krajinné prvky.

Park and Ride (P&R) Systém záchytných parkovišť umístěných na okraji města v těsném sousedství stanice veřejné hromadné dopravy. Dojíždějící tak mohou zaparkovat svůj automobil a pokračovat v cestě do centrálních částí města hromadnou dopravou. Ve většině případů parkoviště park&ride využívají výhodného napojení na kolejovou dopravu, která je v městském prostředí často rychlejší než jízda automobilem.

Podnikatelské baroko Pejorativní označení pro stavební styl, který se vyznačuje nevklusem, nabubřelostí, okázalostí a stylovou nejednotností. V České republice se rozšířil především v 90. letech 20. století při výstavbě rodinných domů v souvislosti s rozvojem → suburbanizace.

Polycentrický region Region, kterému nedominuje jedno jádro, ale skládá se z několika více či méně rovnocenných center. Příkladem polycentrického regionu je Randstad v Nizozemsku nebo Porúří v Německu.

Poměšťování → Urbanizace.

Proluka Nezastavěný prostor, příp. pozemek ve stávající souvislé zástavbě, který nemá žádný konkrétní účel.

Prostorová neshoda (z angl. *spatial mismatch*) Prostorová neshoda mezi místem bydliště a oblastmi, ve kterých se nacházejí pracovní příležitosti a služby. Nesoulad mezi lokalizací rezidenční, pracovní a obslužné funkce klade zvýšené nároky na dopravu a může vést k sociální a prostorové → exkluzi určitých skupin obyvatel.

Regulační plán Dokument → územního plánování, ve kterém je závazně stanoveno funkční využití jednotlivých pozemků a prostorové uspořádání zástavby a výstavby na jednotlivých pozemcích.

Regulativy využití a uspořádání území Ustanovení, která omezují využití a uspořádání území. Jsou odvozeny z celostátně platných předpisů nebo jsou autonomně stanoveny schvalovatelem územně plánovací dokumentace po jejím schválení.

Restituce Navrácení nemovitého majetku (pozemků a budov) v → zázemí i v → jádrovém městě. Restituce přispěla k nastartování trhu s nemovitostmi. Mnoho restituovaných pozemků v zázemí měst bylo převedeno ze zemědělské půdy na stavební pozemky.

Reurbanizace Proces znovuoživení jádrových částí měst a protiklad → suburbanizace a → deurbanizace. Reurbanizace je často výsledkem aktivity městských správ a přilákání obyvatelstva a dalších funkcí zpět do centra a vnitřních částí města.

Rezidenční suburbanizace Jeden z proudů procesu → suburbanizace, kdy dochází ke stěhování obyvatelstva z města do nového bydlení v jeho → zázemí.

Rozpočtové určení daní Zákonem nastavený systém, podle kterého se rozděluje celorepublikový výnos vybraných daní mezi stát, kraje a obce.

Satelitní městečko / satelit Lidové (hovorové) označení pro lokalitu s novou bytovou výstavbou v → zázemí velkých měst. V České republice se satelitní městečka nově založená na zelené louce téměř nevyskytují. Viz také → suburbium.

Segregace Relativní prostorové oddělení nebo proces oddělování určitých skupin obyvatel (socioekonomických, etnických, kulturních) do různých obytných čtvrtí ve městě. Segregace je většinou vnímána jako společenský problém a odraz sociálních nerovností v prostoru.

Separace K separaci (dobrovolně → segregaci) dochází, pokud se určitá skupina obyvatel prostorově vyčleňuje na základě vlastní volby a aktivity. Separace vyjadřuje svobodnou vůli etnické, sociálně či kulturně spřízněných obyvatel bydlet ve vzájemné blízkosti (např. etnické enklávy, → citadely).

Situační plán Přehledový náčrt navrhované hromadné výstavby s přibližným umístěním nových objektů, → veřejných prostor, veřejné zeleně apod. Může sloužit jako podklad při jednání developera se zastupiteli obce.

Smart development (z angl. správný nebo chytrý rozvoj) Rozvoj s promyšleným uplatňováním zásad správného nakládání s krajinou a životním prostředím. Protiklad → urban sprawl.

Sociálně prostorová struktura Rozmístění různých sociálních skupin (socio-ekonomických, věkových, etnických, kulturních apod.) v území.

Sociální kapitál Souhrn společenských vztahů (konexí), sdílených hodnot a postojů, vzájemné důvěry a charakteristik sociální struktury,

které usnadňují určité skupině efektivně dosáhnout společného cíle. Může být chápán jako vlastnost jedince nebo společnosti. Vysoký sociální kapitál ve společnosti může vést např. ke zlepšování ekonomické výkonnosti.

Sociální polarizace Polarizace sociální struktury, která se projevuje v nárůstu podílu skupin obyvatel s nejnižšími a nejvyššími příjmy (→ sociálním statutem nebo odlišným životním stylem) a v současném poklesu zastoupení středních vrstev. Soužití polarizovaných skupin může vést k sociálnímu napětí.

Sociální prostředí Souhrn všech sociálních (společenských) aspektů životního prostředí. Sociální prostředí je utvářeno jednak sociální strukturou obyvatel daného území, jednak sociálním klimatem (zahrnuje různé aspekty vztahů mezi obyvateli, jejich chování v lokalitě atd.).

Sociální soudržnost / koheze Skupinová soudržnost obyvatel určité lokality, která je budována pomocí vzájemných vztahů, sdílené identity, mezilidské důvěry, sociální kontroly a solidarity.

Sociální status Postavení člověka ve společnosti, které je určeno jeho pozicí v sociální struktuře. Sociální status může být hodnocen na základě povahy vykonávané profese, dosaženého stupně vzdělání, charakteru životního stylu apod.

Stabilita krajiny Schopnost krajiny odolávat rušivému působení.

Stavební řízení Správní řízení, ve kterém → stavební úřad podle → stavebního zákona rozhoduje o stavebním povolení. Stavebnímu řízení předchází → územní řízení.

Stavební úřad Stavební úřad je orgán státní správy, který vydává stavební povolení, → územní rozhodnutí a → územní souhlas, poskytuje informace pro pořizování územně plánovacích podkladů a územně plánovací dokumentace a vykonává další činnosti podle → stavebního zákona.

Stavební uzávěra Výsledek rozhodnutí v → územním řízení. Vymezuje území, ve kterém se trvale nebo dočasně zakazuje nebo omezuje stavební činnost, hlavně pokud by mohla ztížit nebo znemožnit budoucí využití území podle připravované územně plánovací dokumentace.

Stavební zákon Zákon č. 183/2006 Sb. o → územním plánování a stavebním řádu.

Strategické plánování Proces, jehož cílem je naplánovat a uskutečnit změny, které ovlivní současnou zejména socioekonomickou situaci v území ve směru, který je definován na základě potřeb a představ aktérů v území. Výsledkem je → strategický plán.

Strategický plán Rozvojový dokument, jehož cílem je najít kompromis v názorech na rozvoj v daném území mezi různými aktéry. Definuje dlouhodobé cíle a priority a v návaznosti na ně navrhuje konkrétní projekty včetně harmonogramu, způsobu jejich realizace a financování.

Středisková soustava sídel Koncept sídelní politiky, který za socialismu upřednostňoval toky investic do větších středisek osídlení. Sídla označená jako nestředisková byla určena k postupnému zániku. Tato politika měla a stále má fatální následky zejména pro malé obce, včetně těch v zázemí měst.

Stupeň automobilizace Zpravidla je vyjádřen počtem osobních automobilů na 1 000 obyvatel (např. v roce 2005 byl stupeň automobilizace pro Prahu 510 a pro celou Českou republiku 386).

Suburban exploitation (z angl. *suburbánní vykořisťování*) Termín používaný zejména v USA. Obyvatelé relativně bohatých → suburbii, která jsou tvořena samostatnými obcemi, využívají/zneužívají chudší → jádrové město tím, že zde spotřebovávají množství veřejných služeb (např. komunikace, policie). Výnosy daní jsou přitom obvykle rozdělovány podle místa bydliště. Skutečností, že obyvatelé suburbii spotřebovávají velkou část veřejných služeb mimo místo svého bydliště, vykořisťují fiskální systém → metropolitního regionu. V České republice dochází k opaknému problému – noví obyvatelé suburbii si ponechávají trvalé bydliště ve zdrojovém městě a zneužívají tak obec, ve které nově bydlí a která přichází o finanční prostředky do svého rozpočtu.

Suburbanizace Proces stěhování rezidenčních, komerčních a dalších funkcí z → jádrového města do jeho → zázemí; jinak také stěhování obyvatelstva a jeho aktivit z jádra do zázemí. Suburbanizace je součástí (jednou z forem) → suburbánního rozvoje.

Suburbanizace sezónní Sezónní stěhování obyvatelstva velkých měst na chaty a chalupy (do druhého bydlení) v → zázemí měst. Některé rekreační oblasti se dočasně nebo trvale mění na → suburbia.

Suburbánní rozvoj Zahrnuje veškeré aktivity odehrávající se v → zázemí měst. Součástí je proces → suburbanizace, dále také aktivity a procesy, které nemají zdroj v → jádrových městech (např. zahraniční investice, výstavba pro místní obyvatelstvo, rekonstrukce domovního fondu, výstavba komerčních objektů a mnoho dalších).

Suburbium (z lat. *sub urbs* pod nebo vedle města – tedy předměstí) V současnosti je vnímáno jako samostatné sídlo mimo → intravilán (→ kompaktní zástavbu) → jádrového města. Za suburbia jsou někdy považována i izolovaná území sídlišť (např. pražské Jižní Město). Pro výzkum suburbanizace se za → suburbium považují sídla uvnitř nebo vně administrativních hranic města s relativně autonomní funkcí a prostorovou identitou.

Sukcese Postupný a směřovaný vývoj společnosti v → ekosystému nebo také náhrada druhů na konkrétním místě druhy jinými (např. opuštěná zemědělská půda je zpočátku zarostlá bylinami, k nim se přidávají postupně roztroušené keře či stromy až může plocha zcela zarůst lesem).

Účastníci územního řízení Účastníkem každého → územního řízení je obec a ten, komu zvláštní zákon toto postavení přiznává. Nejčastěji je to navrhovatel a osoby, jejichž vlastnická práva k pozemkům a stavbám na nich mohou být rozhodnutím přímo dotčena (např. sousedé).

Účely vyvlastnění V zákonem daných případech je možné omezit nebo odejmout vlastnická práva k pozemkům nebo stavbám v případě, že jsou potřebná k uskutečnění → veřejně prospěšných staveb nebo veřejně prospěšných opatření, jež jsou vymezeny v územně plánovací dokumentaci.

Udržitelný rozvoj území Rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce → ekosystémů.

Urban sprawl (z angl. *rozpinání města*) Neko-

dinovaný a živelný → suburbánní rozvoj bez respektování zásad správného nakládání s prostředím (krajinou). Pro urban sprawl je typický rozvoj izolovaných ostrůvků s rezidenční nebo komerční funkcí bez návaznosti na technickou, dopravní nebo sociální infrastrukturu a se závažnými dopady na fyzické i → sociální prostředí metropolitních regionů.

Urbanistická koncepce (kompozice) Základní a cílevědomá představa o rozvoji území obce, ochraně jeho hodnot a jeho plošného a prostorového uspořádání.

Urbanistická studie Dokument, který se používá zejména pro získání variantních řešení a na ověření → urbanistické koncepce pro → územní (→ regulační) plán obce. Řeší územně technické, urbanistické a architektonické podmínky využití území.

Urbanizace Proces poměšťování, při kterém se stává z prostředí neměstského prostředí městské. Může docházet k rozšiřování městské zástavby, imigraci obyvatelstva do měst nebo pouze k přebírání městského způsobu života. Součástí široce chápaného procesu urbanizace jako přeměny společnosti a prostředí na městské je → suburbanizace. V užším smyslu lze urbanizaci považovat za koncentraci obyvatelstva a lidských aktivit do měst.

ÚSES (Územní systém ekologické stability) Zkratka pro Územní systém ekologické stability, což je vybraná soustava ekologicky stabilnějších částí krajiny. Jejím cílem je uchovat vysokou produktivitu a ekologickou → stabilitu krajiny. Součástí ÚSES mohou být např. meze bránící erozi půdy, vodní toky a plochy, lesy, aleje stromů působící jako větrolamy aj.

Uzavřená komunita (z angl. *gated community*) Separovaný a chráněný obytný prostor, který je od okolí oddělen fyzickou bariérou. Volný vstup je zakázán (uzamčenou branou) nebo kontrolován (kamerovým systémem, bezpečnostní agenturou). Uzavřené komunity vytvářejí příjmově silné skupiny obyvatel nejčastěji za účelem zvýšení vlastní bezpečnosti či hájení životního stylu. Viz → separace.

Územní plán Dokument → územního plánování, ve kterém se stanoví funkční využití všech ploch na celém území obce a základní prostorové uspořádání zástavby na těchto plochách.

Územní plánování Činnost, která soustavně

a komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace, věcně i časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území. Vytváří předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí a ochranu jeho hlavních složek – půdy, vody a ovzduší.

Územní rozhodnutí Úřední rozhodnutí umísťovat stavby, měnit využití území a chránit důležité zájmy v území. Vydáno může být rozhodnutí o umístění stavby, o využití území, o ochraně území nebo ochranného pásma, o → stavební uzávěře nebo o asanaci území, případně o dělení a scelování pozemků.

Územní řízení Správní řízení o vydání → územního rozhodnutí nebo územního souhlasu. Může probíhat formou zjednodušeného územního řízení v případě, že žádost o vydání územního rozhodnutí splní náležitosti dané zákonem.

Veřejné projednání Projednání → územního (→ regulačního) plánu v několika fázích jeho přípravy za účasti představitelů obce, projektanta připravujícího plán, zástupců příslušných orgánů státní správy, veřejnosti a příp. dalších aktérů (sousedních obcí, správců sítí apod.).

Veřejně prospěšná stavba Stavba určená pro veřejnou infrastrukturu (technickou a dopravní infrastrukturu, občanské vybavení a veřejná prostranství) zřizovanou nebo užívanou ve veřejném zájmu nebo k ochraně území obce (kraje, státu). Musí být vymezena ve vydané územně plánovací dokumentaci.

Veřejný prostor Nezastavěné prostory ve městech a obcích, které slouží k různým společenským účelům (např. ulice, náměstí, náves, park). Veřejné prostory jsou přístupné každému bez omezení a představují důležitá místa setkávání.

Zastavěné a nezastavěné území Zastavěným územím se rozumí území souvisle zastavěné nebo jinak technicky upravené pro potřeby obce. Nezastavěné území jsou pozemky nezahrnuté do zastavěného nebo → zastavitelného území.

Zastavitelné a nezastavitelné území Zastavitelné území tvoří plochy vhodné k zastavění vymezené → územním plánem obce. Mimo takto vymezené území výstavba není dovo-

lena. Nezastavitelné území je ta část území, která není územně plánovací dokumentací vyznačena jako → území zastavěné nebo zastavitelné území, a je označeno jako území, kde nesmí být realizována výstavba.

Zastavovací studie (plán) Celková situace navrhované výstavby s přibližným umístěním nových objektů včetně jejich plošného rozsahu, výšky a dalších regulačních prvků. Její podrobnost se blíží → regulačnímu plánu. Může se ji vyžádat → stavební úřad jako podklad pro → územní řízení.

Zázemí města Označení pro okrajové části → aglomerací. Zázemí dříve plnilo především zemědělskou funkci a zásobovalo město. Nyní je charakteristické těsnými dojížďkovými vazbami na → jádrové město. Je to území, kde probíhá nejintenzivnější → suburbánní rozvoj.

Zelená vdova Lidové označení pro manželky, které žijí v rodinných domech v → suburbii. Zatímco muž vyjíždí každé ráno za prací často do centrální části města a vrací se až večer, žena zůstává přes den osamocena v zeleni na okraji města.

Zemědělský půdní fond Obhospodařovaná zemědělská půda a půda, která byla a má být nadále obhospodařovaná, ale dočasně je vyjmutá ze zemědělské výroby.

Zrntost krajiny Zrntost krajiny je dána velikostí jasně vymezených krajinných složek, např. velikostí sídel, zemědělských ploch či ploch lesa. Při pronikání města do krajiny jsou například dříve jasné hranice sídel nyní obtížně vymezené.